

Kukharuk N., Storozhenko O.

The applying of the balance of payments in the conducting of the monetary policy

It was analyzed the balance of payments role in the providing transition to the strategy of growing the conducting monetary policy, it was analyzed the main areas of macroeconomic policy in the context of reducing the external vulnerability of Ukraine.

Key words: *a balance of payments, an economic growth through the monetary policy, a macroeconomic policy, foreign assets.*

Кухарук Надія Степанівна – старший викладач кафедри банківської справи Інституту магістерської та післядипломної освіти Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

Стороженко Оксана Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та управління Інституту магістерської та післядипломної освіти Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 336.717.061

Є. В. Мних, В. П. Белякова

**ФІНАНСОВІ РИЗИКИ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ:
МАКРОПРУДЕНЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ТА АНАЛІТИЧНІ МОДЕЛІ
ІДЕНТИФІКАЦІЇ ВПЛИВУ КРИЗОВИХ ЯВИЩ**

Параметризовано фактори макропруденційного впливу на фінансові ризики банківських систем для цілей побудови аналітичних моделей ідентифікації прояву кризових явищ.

Ключові слова: *макропруденційні індикатори, фінансова та економічна кризи, підхід на основі регресійного аналізу, метод сигналів, імовірнісний підхід.*

Постановка проблеми. До сьогодні однією із ключових проблем стандартного підходу до регулювання ризиків банківської діяльності, прийнятого Базельським комітетом з банківського нагляду, залишається неналежний рівень аналітичних процедур щодо визначення взаємозв'язків банківських ризиків та динаміки макроекономічних індикаторів. Згідно з визначеним підходом, при розрахунку достатності капіталу оцінка ступеня ризику активів приймається статичною, тобто такою, що не залежить від макроекономічних умов банківської діяльності. Актуальність цієї проблеми активізувала

© *Є. В. Мних, В. П. Белякова, 2014*

зростання інтересу міжнародних регулюючих органів, таких як Базельський комітет з банківського нагляду, Міжнародний валютний фонд та інших, до роботи з пошуку макропруденційних індикаторів, що є комплексом банківських та макроекономічних показників.

Фінансові ризики банківських систем можуть бути зведені до мінімуму навіть за умови настання на ринку кризових явищ: чи то політичних, чи то економічних. Дана теза може бути підтверджена багатьма прикладами успішної діяльності банків світу та, навіть, України під час економіко-політичних диспропорцій. За рейтингом 2013 року журналу «Forbes» [1] у ТОП-10 за успішністю українських банків віднесено ПАТ «Експобанк», ПАТ «Радикал Банк», ПАТ «Збербанк Росії», ПАТ «Укргазбанк», ПАТ Банк «Русский Стандарт», ПАТ Банк «Ренесанс Капітал», ПАТ «Дельта Банк», ПАТ «Городской коммерческий банк», ПАТ «Приватбанк», ПАТ «Сітібанк». За умови провадження діяльності на ринках зі значним рівнем невизначеності, одним з найбільш дієвих інструментів забезпечення ефективної роботи банків за результатами прийняття дієвих управлінських рішень є розвиток та впровадження сучасного аналітичного інструментарію прогнозування майбутнього настання суттєвих негативних змін в оточуючому (зовнішньому) середовищі. При цьому критично важливою вимогою застосування такого інструментарію є якісна оцінка ключових факторів та індикаторів при ідентифікації зростання прояву кризових явищ на ринку.

Аналіз останніх публікацій. Значний вклад у дослідження проблематики фінансових ризиків банківських систем внесли такі зарубіжні вчені, як П. Алессандрі, М. Дрехман, Дж. Бок, А. Елізальде, О. Сімановський, М. Тісет, Ф. Труссард, Е. Фалкенштейн [2–7] та ін. У вітчизняній економічній літературі дослідженням фінансових ризиків та їх значенню в процесі діяльності банку присвячено лише поодинокі публікації, авторами яких є: В. М. Глибокий, І. Б. Івасів, В. І. Міщенко, С. В. Міщенко, Л. О. Примостка, Н. П. Шульга [8 – 14] та ін. **Метою статті** є обґрунтування доцільності урахування факторів макропруденційного впливу на фінансові ризики банківських систем для цілей побудови аналітичних моделей ідентифікації прояву кризових явищ.

Основний зміст. Механізм макропруденційного аналізу передбачає побудову та використання різноманітних індикаторів, що засновані на агрегованих показниках діяльності банківської системи, отриманих від центральних банків та органів нагляду, а також на макроекономічних і фінансових показниках, які характеризують стійкість банківського сектора. Ці індикатори дозволяють виявити тенденції до зростання ризиків усередині банківської системи, потенційні джерела потрясінь, які знаходяться поза нею, а також канали «перенесення інфекції», через які проблеми одного кредитного інституту можуть швидко поширитися на банківські установи інших країн. Викорис-

товувана методика системного аналізу спирається на кількісні індикатори та якісну інтерпретацію інформації, що надходить у процесі банківського нагляду. Основні мікро- та макропруденційні індикатори (табл. 1) свідчать, що на стійкість банківських систем впливає динаміка значної кількості індикаторів і, по суті, цей перелік можна продовжити далі.

Таблиця 1

Базові мікро- та макропруденційні індикатори

Групи	Індикатори	Механізми впливу	Вплив на стан банк. системи	Вплив на стан валют. ринку
1	2	3	4	5
Зовнішньоторговельні	Несприятлива зміна цін на основних для країни ринках експорту та імпорту	Різне зниження цін на традиційні експортні товари чи різке зростання вартості імпорту означає для країни втрату валютних доходів. Крім того, зниження доходів експортерів може принести збитки банкам, що їх обслуговують	+	+
	Дефіцит поточного рахунку платіжного балансу	Значний дефіцит поточного рахунку розглядається інвесторами як загроза платоспроможності за зовнішнім боргом. Зазвичай він виникає як наслідок перевищення обсягів імпорту над експортом, або як наслідок того, що країна повинна проводити значні процентні платежі по раніше залученим інвестиціям	-	+
Рух капіталу	Висока вартість запозичень засобів на міжнародному ринку	Зростання процентних ставок на розвинених ринках призводить до збільшення вартості рефінансування боргу і примушує інвесторів підвищувати дохідність, що вимагається, за вкладеними коштами	+	+/-
	Високий щодо ВВП зовнішній борг	Високий зовнішній борг розглядається інвесторами в якості фактору фінансової нестабільності як країни в цілому, так і окремого позичальника	+/-	+/-
	Переважають короткострокових зобов'язань у структурі боргу	Висока питома вага короткострокових зобов'язань означає необхідність направлення країною значних коштів на обслуговування зовнішнього боргу. На банки він накладає значні обмеження в плані проведення активних операцій	+	+
	Низька забезпеченість грошової маси	Агрегат М2 може розглядатися як сума ліквідних коштів, які можуть бути представлені для конвертації в іноземну валюту. Золотовалютні резерви, в свою чергу, розглядаються як покриття ліквідних активів	-	+
	Грошово-кредитна експансія	Значне зростання внутрішнього кредиту в умовах фіксованого валютного курсу призводить до скорочення резервів, а полегшення умов доступу банків до ліквідних ресурсів призводить до прийняття надлишкових ризиків	+	+

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
	Реальне подорожчання національної валюти	Переоціненість національної валюти в реальному виразі призводить до скорочення чистого експорту та формує девальваційні очікування. Високі девальваційні очікування можуть спровокувати вилучення депозитів з банків	+	+
Фінансові	Висока вартість запозичень на ринку МБК	Зростання % в умовах перевищення строкості активів банку над строковістю зобов'язань призводить до підвищення вартості фондування. З іншої сторони, високі процентні ставки підвищують привабливість ринку для іноземних інвесторів	+	-
	Високі процентні витрати	Значні виплати за внутрішнім боргом означають для країни скорочення можливості своєчасно обслуговувати зовнішні платежі. Крім того, чим більша участь нерезидентів на ринку внутрішнього боргу, тим вищим може виявитись навантаження на національну валюту у випадку виведення коштів. Для банків зростання доходності за внутрішніми зобов'язаннями означає, з однієї сторони, зростання процентних доходів, а з іншої – зниження ринкової вартості придбаних цінних паперів	+/-	+
	Високий рівень фінансових ризиків у банківській системі	Недостатність наявного капіталу по відношенню до прийнятих ризиків, слабкий ступінь покриття зобов'язань ліквідними активами, дисбаланс між валютними активами та зобов'язаннями, висока частка прострочених позик в кредитному портфелі банків можуть визвати як банкрутство окремого банку, так і широкомасштабну банківську кризу, що впливає на стан валютного ринку	+	+
	Ефект «зараження»	В наслідок виникнення кризи на будь-якому національному фінансовому ринку інвестори переоцінюють ймовірність виникнення кризи в іншій країні. «Зараження» може відбуватися як за торговими (через товарообірот між країнами та/або конкуренцію на спільних зовнішніх ринках), так і за фінансовими (існування спільних кредиторів) каналами	+/-	+
	Зміна цін акцій	Зниження цін акцій на фондовому ринку призводить до втрат для інвесторів та змушує їх шукати інші ринки вкладання коштів. Для банків падіння цін акцій означає зниження ринкової вартості активів. В той же час зростання котирувань акцій може призвести до відриву ринкових цін від фундаментальних показників	+/-	+/-
	Уповільнення економічного зростання	Зниження темпів економічного зростання призводить до погіршення платоспроможності країни, а також зниження можливостей банківських позичальників по обслуговуванню боргу	+	+
	Структурні	Інфляція	Висока інфляція призводить до реального здешевлення національної валюти. З іншої сторони, дефляція асоційована з економічною кризою Крім того, потрібно зазначити, що, якщо уряд проводить курс на придушення інфляції, під ударом опиняється банківська система	+/-
Дефіцит бюджету країни		Необхідність направляти значні кошти на цілі обслуговування державного боргу призводить до недофінансування інших бюджетних статей і до уповільнення економічного зростання	+/-	+/-

1	2	3	4	5
	Відкритість економіки	Чим більш відкритою є економіка, тим в більшому ступені вона стає залежною від зовнішніх впливів. Як показує практика, фінансова лібералізація призводить до накопичення у банків «поганих» боргів	+	+

* Роз'яснення використаних позначень:

«+» – значний вплив;

«-» – незначний вплив чи опосередкований вплив через інший ризик;

«+/-» – змішаний сигнал.

Нині досить складно спрогнозувати, чи приведе до отримання суттєвих результатів пошук широкого кола макро- та мікроекономічних показників, що впливають на банківські системи, і конструювання на їх основі декількох індикаторів, які б описували стан стійкості цих систем. Найбільш імовірне створення багатофакторних моделей, які б на належному рівні описували стан банківських систем. Разом з тим, проблема прогностичної значимості таких моделей залишається відкритою. На жаль, подібні роботи у сфері ризиків країн, що проводилися дослідницькими підрозділами міжнародних банків та іншими фінансовими установами, рейтинговими агентствами, поки що не дали належних результатів: масштаб криз в окремих країнах та банківських системах у 1997–1998 рр. практично не був спрогнозований. Наступні п'ять років (1999–2007 рр.) характеризувалися в цілому відсутністю валютно-банківських криз. Проте фінансово-економічна криза 2008–2012 рр. (перша та друга хвилі) характеризувалась зміщеною амплітудою коливання у сторону зменшення лагу до 10 років у настанні кризових явищ в економіці, що є суттєвою характеристикою настання кризових явищ у XXI столітті (скорочення часових відрізків між кризовими явищами в економіках світу).

Відтак, якщо за стабільних умов банк як окремий елемент банківської системи діє на висококонкурентному ринку, то можна стверджувати, що існує значна позитивна кореляція (або виражений іншою мірою зв'язок) між зростанням конкурентоспроможності банку як центру виробництва банківських продуктів та послуг та підвищенням рівня конкурентоспроможності банку в цілому (банк як окремий баланс банківської системи). При цьому, тенденції на ринку банківських продуктів та послуг в останнє десятиліття направлені на їх ускладнення, універсалізацію та специфікацію з метою більш повного задоволення потреб клієнтів. Такі заходи в межах продуктової політики неминуче призводять до зростання рівня ризиків за новими видозміненими продуктами і послугами. На сьогодні, при аналізі докризових явищ, зазначене отримало значного розголосу в міжнародній пресі та вилилося

у звинувачуваннях асоціацій (об'єднань) бухгалтерів та аудиторів на предмет неадекватного врахування у обліку зростання ризиковості за ускладненими продуктами і послугами [15]. Фактично виникає диспропорція у співвідношенні «ризик-дохід», а саме – втрачається його пропорційність у динаміці. З одного боку, зростання складності продуктів і послуг призводить до підвищення їх ризику реалізації для банку, а з іншого – забезпечення конкурентоспроможності банку вимагає обмеженості у зростанні вартості нових пропонуванних послуг (реальне зниження доходності для банку), тобто відбувається зростання навантаження на капітал банку. На нашу думку, відмінність наведених коливань за продуктовою політикою банку та за розвитком банківської системи проявляється у зміщенні амплітуд їх коливання. При чому хвиля розвитку продуктової політики банку повинна бути зміщеною вліво. На *рис.* наведено графічне представлення такого зміщення.

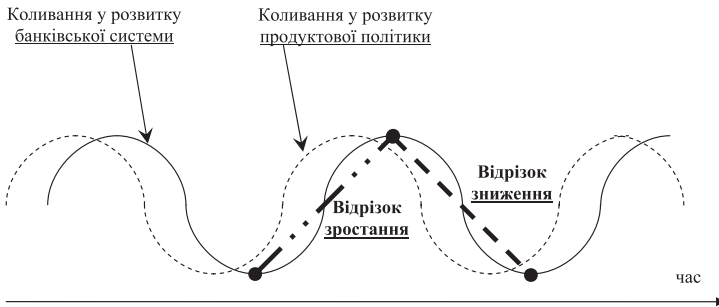

Рис. Графічна інтерпретація коливання в розвитку банківської системи та продуктової політики*

* власна розробка

На *рис.* суцільною лінією наведено коливання у розвитку банківської системи, а пунктирною – у розвитку продуктової політики банку. Зміщення вліво хвилі коливання за продуктовою політикою пов'язано з тим, що банк по можливості повинен бути підготовленим до впливу кризових явищ у банківському бізнесі, тобто в момент ідентифікації настання кризи продуктова політика повинна бути піддана трансформації у відповідності до потенційних загроз, які несе в собі криза. По суті, проміжок часу (виражений певним діапазоном – наприклад від 2 до 6 місяців) між ідентифікацією сигналів потенційного настання кризових явищ і їх безпосереднім настанням являє собою зміщення амплітуди хвиль у розвитку банківської системи та продуктової політики. Якісна реалізація зазначеного дозволить привнести в роботу банку елемент прогнозування розвитку подій, що надасть більшої визначеності та підготовленості банку у протидії кризовим явищам. Застосування попе-

реджувальних заходів ідентифікації настання кризових явищ надасть банку можливість стримувати відтік залучених та запозичених коштів, а також мінімізувати ризики за активними операціями завдяки продуманій та обґрунтованій продуктивній політиці. Враховуючи зазначене, гранично важливим є впровадження в аналіз діяльності банку, банківської системи та економіки в цілому підходів до ідентифікації настання фінансових (банківських) та валютних криз, а також визначення ключових факторів та індикаторів зростання прояву кризових явищ на ринку.

На сьогодні розробки у сфері ідентифікації кризових явищ, що проводилися дослідно-методологічними підрозділами міжнародних банків та фінансових організацій, рейтинговими агентствами та спеціалізованими консалтинговими компаніями не надали належних результатів: масштаб криз в окремих країнах та банківських системах у 1997–1998 рр., світова фінансово-економічна криза 2008–2012 рр., а також поточна політична криза, яка дістала початок у кінці 2013 року та сформувала передумови для економічної кризи на ринку України фактично не були попереджені.

У зв'язку з обмеженістю результатів, отриманих при дослідженні макропруденційних індикаторів, для аналізу ризиків банківської діяльності необхідно звернутися до сучасних моделей виникнення фінансових ризиків. Економісти, що досліджують поведінку фінансових ринків одних і тих самих країн за певний період, нараховують різну кількість кризових епізодів, а їх оцінки відрізняються в 1,5–2 рази. Пошук факторів, які відіграють вирішальну роль у формуванні кризової ситуації на фінансовому ринку (так звані попереджуючі індикатори кризи), за допомогою економетричних методів дослідження активно розпочався в 1990-ті роки. Затримку в появі емпіричних досліджень по відношенню до теоретичних робіт можна пояснити двома причинами. По-перше, аналіз причин криз за допомогою математико-статистичних методів потребує наявності тривалого ряду спостережень. По-друге, попередньо потрібно було розробити відповідні методики досліджень.

На сьогодні набули поширення три підходи до визначення факторів фінансових та валютних криз.

1. Підхід на основі регресійного аналізу. У цьому підході стандартні регресійні моделі використовуються для аналізу вкладу різних факторів у виникнення криз. Такий підхід не дозволяє визначити час початку кризи, однак за допомогою нього можна встановити, які країни можуть бути піддані спекулятивній атаці на національну валюту у випадку негативної зміни ситуації на світових фінансових та товарних ринках.

Вперше метод на основі регресійного аналізу був використаний Саксом, Торнеллом і Веласко (модель STV) [16] для дослідження причин мексиканської валютної кризи 1994–1995 рр. Модель STV передбачає, що факторам

властиве передбачення майбутніх валютних криз, якщо кожне індивідуальне значення параметра β_i та їх сума статистично відмінна від нуля у рівнянні:

$$\text{Ind} = \alpha 0 + \sum_{i=1}^n \beta_i F_i, \quad (1)$$

де Ind – значення кризового індексу; $\alpha 0$ – зважена сума зміни золотовалютних резервів за період кризи; β_i – відхилення фактичного валютного курсу від трендового значення, де ваги такі, що забезпечується рівність умовних дисперсій компонентів індексу; F_i – значення пояснюючої змінної (конкретне значення фактора або «фіктивна» (бінарна) змінна, що приймає значення від 0 до 1 в залежності від того, чи перевершує значення фактору встановлений критичний рівень чи ні).

2. Метод сигналів. Модель, запропонована Камінськи, Лізондо і Рейнхарт (KLR) [17], – метод сигналів – дозволяє розширити у порівнянні з моделлю STV кількість факторів, що розглядаються і є можливими індикаторами кризи. Основною задачею даного методу є знаходження показників, що свідчать про можливість настання кризи протягом наступних 24 місяців (система ранніх індикаторів).

Пояснююча змінна надсилає сигнал, коли її значення перевищує критичний рівень. При цьому сигнал розглядається як «добрий», якщо криза настає протягом 24 місяців після цього. Модель KLR цікава тим, що критичні значення, які визначаються за принципом мінімізації шуму, є унікальними для кожної країни.

В свою чергу, величина шуму розраховується в такий спосіб (в системі можливе існування помилок двох типів (табл. 2):

- криза могла виникнути, а екзогенна змінна при цьому не перевищила критичного рівня (помилка 1-го роду – С);
- екзогенна змінна могла перевищити критичне значення, а криза – не виникнути (помилка 2-го роду – В).

Таблиця 2

Вплив сигналу на розвиток подій на ринку

Величина шуму	Криза відбулася протягом 24 місяців	Криза не відбулася
Сигнал	A	B
Відсутність сигналу	C	D

Примітка. Складено за [18]

Шум в даному випадку дорівнює співвідношенню частки помилок другого роду в загальній кількості «спокійних» випадків до питомої ваги хороших сигналів в загальній кількості випадків кризи: $\frac{B}{B+D} / \frac{A}{A+C}$. Змінна може

бути визнана як ранній індикатор кризи в тому випадку, якщо значення шуму буде менше ніж 1.

На прикладі фінансових криз, що відбулися протягом 1970–1995 рр. у 20 розвинутих країнах світу та країнах, що розвиваються, Камінські та інші [17] показали, що як ранні індикатори фінансової кризи можуть розглядатися такі фактори: високий одо ВВП обсяг внутрішнього кредиту, швидке зростання грошової пропозиції, відтік коштів вкладників з банків, зниження експортних доходів, переоцінка національної валюти в реальному виразі, високі відсоткові ставки на міжнародному ринку капіталу, значний зовнішній борг, низькі золотовалютні резерви, слабке покриття резервами короткострокових зобов'язань, низькі темпи зростання економіки, негативні коливання на фондовому ринку.

Окрім того, фінансова криза в одній країні підвищує ймовірність її настання в інших країнах, перш за все в тих, які знаходяться в одному й тому ж регіоні та/або активно пов'язані з нею за торговими каналами (ефект «зараження»).

3. Імовірнісний підхід. Найбільш часто для аналізу механізмів формування криз використовується імовірнісний підхід. Переваги даного методу полягають в тому, що він, по-перше, дозволяє оцінити конкретний вклад кожного фактору у виникнення кризи, а по-друге, розглядаючи дані про наявність кризи в кожній країні в різні періоди часу як незалежні події, знімає обмеження на кількість факторів, що досліджуються. Для імовірнісного аналізу зазвичай використовуються статистичні дані за рік.

Відповідно до даного методу, імовірність того, що криза відбудеться у визначений час в окремо взятій країні, є функцією вектора p пояснюючих змінних $X(i, t)$. Пояснююча змінна $P(i, t)$ приймає значення 1 у випадку, якщо валютна криза відбулася в країні i в момент часу t , та значення 0 – в інших випадках. Для визначення вкладу екзогенних змінних у формування кризової ситуації використовують метод максимальної правдоподібності. Досліджувана функція в даному випадку буде мати такий вигляд:

$$\ln L = \sum_{t=1}^T \sum_{i=1}^n P(i, t) \ln \{F[\beta X(i, t)]\} + [1 - P(i, t)] \ln \{1 - F[\beta X(i, t)]\}, \quad (2)$$

де T – кількість періодів спостереження; F – кумулятивна функція імовірнісного розподілу; β – вектор коефіцієнтів, що оцінюються при пояснюючих змінних.

Останні дослідження у сфері виникнення фінансових та економічних криз доводять, що ризики систем можуть бути спричинені множиною факторів, а їх вплив може бути різноманітним.

Висновки і пропозиції. Детальний аналіз впливу таких факторів на стан банківської системи та валютний ринок дозволяють ідентифікувати сигнали наближення кризових явищ, що, в свою чергу, надає можливість приймати рішення щодо коригування продуктової політики. Окрім вигоди безпосередньо для банку, застосування сучасного інструментарію ідентифікації майбутніх кризових явищ дозволить протидіяти так званій «проциклічності» заходів. Тобто заходам системи, проведення яких під час настання або виходу із кризи зумовлює погіршення ситуації.

З метою запобігання фінансових криз в Україні можна запропонувати: 1) застосування органами державного регулювання заходів, спрямованих на мінімізацію негативного впливу зовнішньоторговельних факторів, зокрема: несприятливих змін цін на ринку продукції металургійного комплексу та на аграрному ринку, які забезпечують «левоу» частку надходжень валюти в країну (60–70%); 2) використання органами державного регулювання заходів щодо мінімізації негативного впливу руху капіталу, зокрема: залучення коштів для потреб держави на зовнішньому ринку на більш вигідних умовах, оптимізація розміру зовнішнього боргу, реструктуризація зовнішнього боргу з метою мінімізації витрат на його обслуговування та подовження термінів; 3) застосування органами державного регулювання та суб'єктами банківської та пара банківської системи заходів, спрямованих на мінімізацію негативного впливу фінансових факторів, зокрема: робота Національного банку України над подальшим збільшенням золотовалютних резервів, оптимізація доступу учасників фінансового ринку до ліквідних ресурсів, проведення роботи з визначення та оцінки реальної вартості гривні, оптимізація процентних витрат за внутрішнім боргом держави, регулювання та оптимізація фінансових ризиків у банківській та пара банківській системах країни; 4) посилення органами державного регулювання заходів щодо мінімізації негативного впливу структурних факторів, зокрема: адекватне планування та постійне управління інфляцією в країні, підтримка незалежного рівня зростання економіки, мінімізація рівня дефіциту державного бюджету країни, оптимізація рівня відкритості економіки.

Тому комплексна робота органів державного управління та учасників банківської і парабанківської систем дозволить Україні мінімізувати диспропорції за наслідками фінансових криз та забезпечити стабільний розвиток її економіки.

Список використаних джерел

1. Рейтинг успішності українських банків-2013. – 2014 [Березень] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.ua/ua/business/1366458-rejting-uspishnosti-ukrayinskih-bankiv-2013>.

2. Alessandri P. An economic capital integrating credit and interest rate risk in the banking book / P. Alessandri, M. Drehmann // European Central Bank. Working Paper Series. – 2009. – No. 1041. – April. – 55 p.
3. Bock J. T. A capital idea / J. T. Bock // Risk Professional. – 2000. – V. 2, No 9. – P. 37–40.
4. Elizalde A. Economic and Regulatory Capital: What is the Difference / A. Elizalde, R. Repullo // CEMFI, Working Paper. – 2004. – No 422.
5. Tiesset M. Regulatory capital and economic capital / Muriel Tiesset, Philippe Troussard // Banque de France, Financial Stability Review. – 2005. – No 7 [November]. – P. 59–74.
6. Falkenstein E. Accounting for Economic and Regulatory Capital in RAROC Analysis / E. Falkenstein // Bank Accounting and Finance. – 1997. – V. 11, No 11.
7. Симановский А. Ю. Достаточность банковского капитала: новые подходы и перспективы их реализации / А. Ю. Симановский // Деньги и кредит. – 2000. – № 6. – С. 20–26.
8. Глубокий В. Методологія виміру банківських ризиків за допомогою VaR / В. Глубокий // Вісник КНТЕУ. – 2007. – № 3. – С. 67–72.
9. Глубокий В. М. Особливості вибору параметрів оцінки ризиків у контексті розрахунку економічного капіталу / В. М. Глубокий // Матеріали Міжнар. наук.-теор. конф. молодих учених і студентів [«Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери»] (20-21 трав. 2010 р.) : У 2-х т. – Донецьк : ДВНЗ «Донець. нац. техн. ун-т», 2010. – Т. 1. – С. 137–139.
10. Івасів І. Б. Варгість банку: теорія та управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / І. Б. Івасів. – К., 2009. – 32 с.
11. Міщенко С. Сутність економічного капіталу та його роль у забезпеченні фінансової стійкості банку / Світлана Міщенко // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 1. – С. 58–64.
12. Міщенко В. Особливості визначення та управління регулятивним капіталом / Володимир Міщенко, Сергій Подік // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 3. – С. 2–7.
13. Управління банківськими ризиками : навч. посіб. / [Л. О. Примостка, П. М. Чуб, Г. Т. Карчева та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с.
14. Шульга Н. П. Банківський контролінг: теорія, методологія, практика : монографія / Н. П. Шульга. – К. : КНТЕУ, 2004. – 326 с.
15. Гриньков Д. Гостом не вышли / Гриньков Д. // Бизнес. – 2009. – № 13 (844), – С. 27–28.
16. Sachs J., Tornell A., Velasco A. Financial crises in emerging markets: The lesson from 1995 // Brooking Papers on Economic Activity. – 1996. – No 71.
17. Kaminsky G. Lisono S., Reinhart C. M. The leading indicators of currency crises // IMF Staff paper No 45./ International Monetary Fund. – 1998.

Мных Е.В., Белякова В.П.

Финансовые риски банковских систем: макропруденциальный анализ и аналитические модели идентификации влияния кризисных явлений

Параметризовано фактори макропруденциального впливу на фінансові ризики банківських систем для цілей побудови аналітичних моделей ідентифікації проявлення кризисних явлень.

Ключевые слова: макропруденциальные индикаторы, финансовый и экономический кризисы, подход на основе регрессионного анализа, метод сигналов, вероятностный подход.

Mnykh E., Belyakova V.

Financial risks of banking systems: macroprudential analysis and analytical models for identifying the impact of the crisis phenomena

Were parameterized macroprudential impact factors on the financial risks of the banking systems for the purposes of analytical models building to identify manifestations of crisis.

Key words: *macroprudential indicators, financial and economic crises, approach based on the regression analysis, signals method, probabilistic approach.*

Мних Євген Володимирович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансового аналізу і контролю Київського національного торговельно-економічного університету (КНТЕУ).

Белякова Вікторія Павлівна – кандидат економічних наук, асистент кафедри фінансового аналізу і контролю Київського національного торговельно-економічного університету (КНТЕУ).

УДК 336.77:366.2(477)

О. А. Шаповал

ІНСТРУМЕНТИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКУ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

Досліджено інструменти мінімізації кредитного та операційного ризиків, які використовуються в процесі споживчого кредитування. Інструменти класифіковано залежно від рівнів управління та механізму впливу самого інструменту. Розглянуто роль держави в управлінні ризиком споживчого кредитування на рівні банківської системи.

Ключові слова: *споживчий кредит, кредитний ризик, операційний ризик, кредитний портфель, аналіз кредитоспроможності, гарантія, контроль, страхування, диверсифікація, концентрація, ліміт, моніторинг, резерв, Базельський комітет, ліцензування, банківський нагляд.*

Постановка проблеми. У процесі споживчого кредитування банк повинен визначити один із можливих варіантів поточного регулювання ризику споживчого кредитування: уникнення, прийняття або використання інструментів зниження його рівня. Крім того, обрана стратегія регулювання ризику позичальника повинна бути узгоджена зі стратегічною метою функціонування банку та цілями його кредитної діяльності. Оскільки споживче кредитування має свою специфіку прояву, необхідно більш детально розглянути метод зниження рівня ризику стосовно даного виду діяльності. Розгляд саме

© О. А. Шаповал, 2014